

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Agenda Ecclesiae Paderbornensis

Dietrich <Paderborn, Bischof>

Paderbornae, 1602

Instructio de Sacramento poenitentiae.

urn:nbn:de:gbv:23-drucke/s-483a-2f-helmst3

INSTRVCTIO DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

Ses. 14.
cap. 2

In 3. ca-
pit. Itai

Erissimè à Tridentina Synodo dictum est, sacramentum Pœnitentiæ non secus lapsis post Baprisimum, ac baptisimus ipse non regeneratis, ad salute necessarium esse; sicuti enim hic prima & vnica ad salutem ianua est, ita & Pœnitentia, teste Hieronymo, relapsis secunda & vnica post naufragium tabula est.

POENITENTIA EST SACRAMENTVM.

Pœnitentia est Sacramentum Ecclesiæ vnum ex septem; quia est signum visibile gratiæ inuisibilis, nempe remissionis peccatorû. Signum visibile, vt in cæteris Sacramentis, consistit in elemento & verbo, siue, quod idem valet, in materia & forma.

MATERIA.

In eo hoc Sacramentum ab alijs differt, quod aliorum sacramentorum materia sit res aliqua naturalis, vel arte affecta, ipsius verò Sacramenti loco materiæ sunt actus ipsi pœnitentis: **C**ontritio cordis, **C**onfessio oris, **S**atisfactio operis. Hæ quoque partes Pœnitentiæ vocantur.

FORMA.

Forma huius Sacramenti consistit in verbis Absolutio- nis, quæ Sacerdos profert, cum dicit: **Ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis** Omnia alia, quæ præmittuntur & subsequuntur, ad solemnitatē sacramenti, nõ necessitatē pertinent; quæ tamen nõ sunt præmittenda.

FINIS ET EFFECTVS.

Finis & Effectus huius Sacramenti est, absolui à peccatis, & reconciliari Deo, in eius gratiam redeundo: ex quo sequitur liberatio à pœnis inferni, & in ijs, qui deuotè continentur, pax & tranquillitas conscientiæ, & augmentum donorum Dei.

MINISTER

MINISTER.

Licet ut in alijs sacramentis principalis auctor & primaria causa sit Deus Christi meritum intuens, secundaria tamen & instrumentalis est Minister, qui sacerdos esse debet, habens auctoritatem absoluendi ordinariam, quales sunt Pastores habentes curam animarum, Episcopi, Archiepiscopi, Papa: vel ex delegatione superioris, ut sunt omnes ij, quibus ea potestas à Pastoribus, Episcopis, Archiepiscopis, & à Papa committitur.

DE MINISTRI SIVE CONFESSARII QUALITATE.

Quamuis omnis sacerdos in ordinatione, præter conficiendi & offerendi potestatem, etiam clauium, hoc est, ligandi & soluendi peccata, potestatem accipiat: non tamen ea uti potest, nisi hæc quinque qualitates in eo plenè concurrant, ut scilicet, **S**cientia, **P**otestate, **B**onitate, **P**rudentia, & **S**ecreti fide præditus sit.

DE SCIENTIA CONFESSARIO NECESSARIA.

1. Ut inter peccata, & non peccata: inter mortalia, & venialia in communi discernat. **M**ortalia in communi, siue ex genere sunt, quæ contra charitatem Dei & proximi, hoc est, contra decem præcepta admittuntur. Nouerit etiam, quæ quibus sint grauiora.

2. Ut sciat casus reseruos, & eas excommunicationes, à quibus non potest absoluere. **I**tem quibus casibus sit iteranda confessio: & reliqua, de quibus in hac Instruktionem dicitur.

3. Ut sciat dubitare in difficultatibus, & doctiores interrogare, & absolutionem non præcipitare, sed donec peritorum resolutione edoctus sit, suspendere.

DE POTESTATE.

Triplex potestas audiendi Confessiones est necessaria. **P**rima **O**rdinis, ut sit sacerdos ritè cõsecratus. **S**ecunda **J**urisdictionis, ordinaria, vel delegata, ut scilicet, potestas

audiendi

audiendi confessiones ei concedatur ab eo, qui potest. **T**ertia, **L**ibertas, utendi ea potestate iurisdictionis, quæ per excommunicationem & suspensionem impeditur. **Q**uia enim Sacramentum Pœnitentiæ est iudiciale, & Cōfessarius est iudex, qui non habet auctoritatē nisi in subditos, sicut fit in externis iudicijs, ob id nemo potest absoluerē, nisi sibi subiectum.

Ordinariam iurisdictionem & auctoritatem habent, qui præpositi sunt plebi gubernandæ in spiritualibus, ut Papa, qui potest omnes Christianos audire. Episcopus, omnes de sua diocesi. Pastor, omnes suos Parochianos.

Delegatam potestatem & iurisdictionem habent ij, quibus ab illis committitur; ut si proprius Pastor permittat suis, ut cōfiteantur idoneis, & ab Episcopo probatis, quibus voluerint.

Vsus porro potestatis vel iurisdictionis talis, ut dictum est, per excommunicationem, suspensionem, degradationem, &c. impeditur: quare absolutio à talibus collata, nulla est, maxime si sint suspensi, vel excommunicati nominatim vel propter percussione siue violentiā in Clericū notoriā.

Se. 23.
capit. 15.
de refer.

Propter Concilium Tridentinum quarto loco addendum est, nullum etiam Regularem, siue cuiuscumque religionis Sacerdotem posse confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad idem idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium aut ab Episcopis per examen, in illis videbitur necessarium, aut aliā idoneus iudicetur, & approbationem obtineat.

A non proprio Sacerdote absolui possunt.

Primò, qui nusquam habent certum domicilium; cuiusmodi sunt vagabundi.

C6c. Tri
dēt. sels.
14. c. 14.

Secundò, qui sunt constituti in necessitate ratione articuli mortis: quia in eo nulla censura aut peccatū est referuatū. Extra quem articulum, Sacerdotes, cum nihil possint in casibus referuatīs, id vnum pœnitētibus per suadere nitantur,

vt ad

vt ad superiores legitimos iudices, pro beneficio absolutio-
nis accedant.

Tertio, qui habent facultatem à iure concessam eligendi quem velint Confessariû; vt Episcopi omnes & Prælati, inferiores exēpti; & multi alij, quibus hoc est à Papa cōcessum. Pastores Decano suo rurali confiteri debent tanquam proprio confessario. **E**t Sacerdotes, qui habitant in parochijs, pastoribus suis. **N**emo quoque absolui ab excommunicato nominatim factu potest, & si fiat, absolutio nulla est, & irrita.

DE BONITATE.

Bonitas & puritas conscientie necessaria est Confessario. qui enim conscius sibi peccati mortalis audiret sine contritione confessionem, peccaret mortaliter, propter sacrilegium & irreuerentiã Sacramenti: quamdiu tamē toleratur ab Ecclesia Pastor, eius peccata non obsunt penitētibus.

DE PRUDENTIA

Prudencia necessaria est Confessario ad quatuor.

Primò, vt ad integrè confitendum, & aperiendam conscientiam suam inducatur peccator.

Secundò, ad interrogandum & inquirendum, ne incautus sit; maximè apud pueros & mulieres, ne doceat eos, de quibus non cogitarunt.

Tertio, ad inducendum confitentem ad veram contritionem, & dolorem peccatorum.

Quartò, ad imponendam conuenientem pœnitentiam & satisfactionem, & adhibenda remedia salutaria accommodata. Prudens quoque Confessarius propter nullum peccatum quantumuis graue, minus benignam faciem ostendet penitenti post confessionem quam ante.

DE SECRETO CONFESSARIÏ.

A Deò debet secretus esse Confessarius, vt nullius præcepto, nullius periculi timore, nullius cōmodi vel lu-

eri amore, quous etiam modo vel colore manifestet, quæ in sola confessione vel mortalia vel venialia, vel ad infamiã spectantia audiuit. Et potest dicere & iurare, se nescire: quia illa nescit, vt homini subiectus, licet magnum aliquod malum immineat, si non reueletur. Videatur Toletus lib. 3. cap. 16. summæ casuum.

Sigillum confessionis est secretum secretorum, fundatũ in iure diuino, naturali, & humano. Nauarr. cap. 8. Enchir.

Secreto, & obligatione secreti non solum obligatur Confessarius, verum etiam omnes illi, qui confessionem sacramentalem factam audierũt, intellexerunt, licet vel illicitè, mediatè vel immediatè; siue sint clerici, siue sint laici; siue viri, siue feminae. Thom. in 4. dist. 21. Nauar. cap. 8.

Secretum confessionis obligat etiam post mortem penitentis. Thom. 2. quæst. 33. art. 2. Nauar. supra.

De licentia tamen confitentis, & citra scandalum possunt audita reuelari in certis casibus, & pro grauissimis causis. Thom. 4. in. distin. 2. quæst. 3. art. 2. Gerson tamen credit melius esse, vt ipsemet penitens reuelet factum suum, ne sacerdoti licere putetur, aliquando reuelare confessionem.

Valdè notandum est, quod scribit Gerson tract. 34. de grauitate peccati eius, qui prodit confessionem, seu auditum in ea peccatum; Hoc, ait, enormissimum est & pessimum, & putarem minus malum, plures apostatate à religione professa; & nõ posset dari pena illi peccato sufficiens. Et quod item Dominicus de Soto scribit. lib. 5. de iustit. & iure, quæst. 6. art. 2. his verbis: Persuasissimum Christianis esse debet, secretum illud nulla ratione reuelari posse, nec magis quàm si solus Deus sciret, aliàs apertissimo periculo exponeretur sacrosanctum Sacramentum, vt homines nõ auderent sua illic patefacere crimina.

Hæc de Ministro huius Sacramenti: nunc de tribus illis partibus penitentię breuiter, & primò

DE CONTRITIONE.

Contritio, est vehemens animi dolor, quo pœnitens detestatur & dolet de omnibus peccatis commissis, propter Dei supremi boni offensam, cum firmo proposito amplius non peccandi, & voluntate confitendi & satisfaciendi iuxta Ecclesiæ arbitrium, nec non scandalum datum reparandi, & causas omnes recidui penitus amouendi.

Dolor iste debet esse vehemens, nam quælibet attritio non sufficit:

Debet esse de omnibus peccatis: nam sicut Confessio debet esse integra, sic & contritio: si enim vnicum peccatum non displicet, non est contritio.

Debet iste dolor concipi propter Deum offensum: nam dolere propter creaturas, vel propter damnum, vel infirmitatem, non est contritio.

Debet habere firmam voluntatem amplius non peccandi, quia fucata voluntas non est contritio, sed hypocrisis.

Debet habere voluntatem satisfaciendi: nam pœnitens debet veluti sibi mori, & se suæque animæ statum iudicio Confessarij, tanquam suo medico sanandum, & suam conscientiam cauterizandam relinquere.

Debet velle scandalum datum reparare: nam concubinarium vel concubina, quamdiu simul viuunt, nec separantur, non sunt contriti, nec debent absolui. Similiter vsurarius, simoniaeus notorius, &c. nisi per vsuram ille, hic per simoniam acceptum velit restituere.

Debet causas secretas recidui amouere: quia etsi peccatum sit secretum, & per consequens nullum sit scandalum, quamdiu tamen causam propinquam peccati non amouet, non est contritus, nec venit absoluendus. Veluti si quis secretò domi pellicem haberet, quæ nec vterum gestaret, nec alioqui scandalum daret.

**QUANDO SIT NECESSARIA
CONTRITIO.**

Hec porro Contritio sic descripta, necessaria est, quando-
cunq; post admissum peccatum homo statim vult à peccato
liberari. In speciali tamen præterita mala tenemur detestari

Primò, in periculo aliquo vitæ, veluti tempore pestis,
belli nauigationis periculosa, puerperij, &c.

Secundò, cum agendum est aliquid, quod conscientia
puritatem requirit. Vt quando sunt administranda vel sus-
cipienda sacramenta.

Tertiò, cum Ecclesia & populus Christianus graui aliquo
periculo laborat, propter iram dei pœnitentia placandam.

DE CONFESSIONE.

Confessionis necessitatem præter alias rationes verba
Concilij Tridentini satis euincunt. Si quis, inquit, Cõ-
cilium, negauerit confessionem sacramentalem iure diuini
no esse institutam, ad salutem necessariam: Anathema sit,

Ea autem est actus virtutis Pœnitentiæ, quo particularis,
distincta ac voluntaria peccatorum omnium, quæ memoriæ
occurrunt, fit cum iusto animi dolore manifestatio, cum
submissione sacerdoti potestatem clauium habenti facta,
cum spe veniæ, & proposito in posterum cauendi & iniun-
ctam pœnitentiam adimplendi.

Hec Confessio, vt cum magno fructu & vtilitate fiat,
has debet habere qualitates & conditiones. Primò, vt sit

Quantum ad effectum, vt Confessario & diuino iu-
dicio penitens ex animo humili se submittat.
1. Humilis Quantum ad linguam, vt cum reuerentia & res-
pectu, quasi coram Christo peccata sua exponat.
Quantum ad actus exteriores, vt aperto capite,
flexis genibus, depositis armis (si quæ gestet) se
prosterнат.

2. Pura

2. Pura; vt fiat propter rectum finem, ad Dei gloriam, & animæ cum Deo offenso reconciliationem ac gratiam impetrandam. Et pura; vt non dicantur aliena & impertinentia, sed sola peccata propria.

3. Fidelis; hoc est, verax; vt certa pro certis, dubia pro dubijs dicantur.

4. Frequens; nam licet Ecclesia non præceperit sæpius confiteri quàm semel in anno; consideret tamen quilibet Christianus, quantum detrimenti in anima patiatur ex tam rara confessione, propter obliuionem multorum peccatorum; propter infirmitatem humanam & sæpius peccantem consuetudinem, quæ per frequentem confessionem corrigi & tolli possent; propter pericula incertæ mortis: quare etiam est vtile, vt sit confessio accelerata, id est, vt statim fiat post peccatum aliquod graue & mortale admissum.

5. Nuda, hoc est, aperta & clara, non obscura, sine inuolucris & ambagibus.

6. Discreta, hoc est, prudens; vt scilicet confitens prudenter & discretè se habeat in peccatis recensendis, in modo confitendi & dicendi, in querendo bono & docto confessario.

7. Lubens & voluntaria, non ex consuetudine tantum, non ex timore humano, præcipuè infamæ, vel alterius incommodi, sed ex vero salutis propriæ desiderio.

8. Verecunda, hoc est, erubescens. Erubescere enim debet peccator, primum apud se propter turpitudinem, foeditatem, grauitatem, numerum suorum peccatorum; & offensionem Dei. Deinde apud Sacerdotem; ne quasi iactando vel narrando historiam, dicat peccata, sed humiliter, reuerenter, & cum pudore.

9. Fortis, hoc est, vt constanti animo, & reconciliationis desiderio pudorem vincat & metum, neque præ verecundia vlla vel metu peccatum vllum, quantumuis graue

vel fœdum, neque circumstantiam vllam notabiliter aggrauantem omittat.

10. Accusans, hoc est, imputans sibi ipsi peccatum; non enim debet confitens rejicere culpam in alium, multò minus in Deum, in cælum, mundum, Diabolum, carnem, vel in propriam complexionem; quia hoc esset se non accusare, sed excusare.

11. Parere & obedire parata; nempe vt pœnitens sit paratus suscipere & implere pœnitentiam & satisfactionem, pro peccatis à Sacerdote ininnctam.

Hæ conditiones sanctæ sunt à Pastoribus populo sæpè proponenda, vt discat & assuescat in confitendo eas obseruare & adhibere. Non tamen ita sunt necessaria, vt duæ quæ sequuntur, sine quibus iterandâ esset confessio facta.

12. Lachrymabilis, hoc est, cum contritione & dolore. Ad dolorem & contritionem veram duo requiruntur. Primum, vt peccata omnia & singula præterita & cõmissa animo profus deliberato relinquat, ea defleat, detestetur, & odio habeat, idq; propter Dei summi boni offensam. Secundum, vt proponat in futurum omnia cauere, & omnem peccandi occasionem quouismodo auferre, abijcere, vitare & præscindere. Quæ omnia ad contritionem requisita, si pœnitens ex animo non præstet, Sacerdos nullo modo absoluat, sed dicat illi: Amice, bene facis, quòd ostendas te habere bonam voluntatem emendandi te, & quia id potes, vade & statim te ipsa præsta, quamdiu es in ista sancta voluntate. Cogita infernum repleti multis bonis desiderijs (sicut dicit quidam pius) cælum autem solis bonis operibus. Vide etiam, ne patientia & bonitate Dei tui abutaris, & per impœnitentiam & duritiam cordis tui thesaurizes tibi iram Dei. Prouoca & excita itaq; cor tuum ad veram ipsius, & status animæ tuæ & periculi, in quo versaris, cognitionem: hucq; vbi veneris, & te aliquo t̃q; tactum & melius dispositum cognoueris, isthuc redi, à me placidè & paterno vultu

recipien

recipiendus, audiendus, & absoluendus. Dare debet tamen Sacerdos operam, & pœnitenti grauitatem peccatorum suorum proponere: Primum ostendendo in genere, quàm graue sit peccatum mortale, ex iudiciorum Dei seueritate & magnitudine contra Luciferum, contra primos Parentes, & totum genus humanum, propter vnus præcepti inobedientiam: Ex pœna debita cuiilibet peccato mortali, quo perditur gratia Dei, & regnum æternæ beatitudinis: Ex remedii quoque difficultate.

Agreiores & duriores etiam obiurgandi, corripendi, castigandi & increpandi sunt, & ad resipiscentiam quodammodo compellendi: Sapientiores verò, & vrbaniore, qui animo videbuntur tractabili, blandè, & cum dexteritate tractandi, lucrique erunt, & ad perfectum pœnitentiæ consequendum fructum perducendi, proponendo quod si in tali peccato fuissent mortui, vbi essent.

B. **Integra.** Omnia enim & singula mortalia peccata, quorum sibi quisque conscius est, quantum per fragilitatem fieri potest, etiam Sacerdoti confiteri oportet: Deus enim sicuti dimidium nescit dare veniæ; hoc est, vnum sine alio peccatum dimittere; ita Sacerdos vnum sine alio peccatum absolvere nec potest, nec debet. Necessè est ergo, numerum peccatorum mortalium exactè confiteri, quia non minus est peccatum decimum, quàm primum: & qui in vno offendit, factus est omnium reus, teste Iacobo. Hic tamen fastidium & tædium omne vitandum est. Quando numerus dubius est, & ignotus pœnitenti, dicat eo modo, quo aptissimè poterit, manifestando tempus, quo in peccato perstiterit, ac illud continuauerit.

Iacob. 2.

Vt autem integra sit confessio, non solum necesse est, vt confitens nihil prætermittat, volens & sciens, vel ex veracundia, vel ex timore aut pusillanimitate, vel alia quacunque causa illicita: sed necesse quoque est, vt diligenter conscientiam examinando se præparet ad confessionem, consideratis temporibus, locis, personis, negocijs, cum quibus, & in quibus ab vltima confessione versatus sit.

DE INTERROGATIONIBVS.

Si confitens omittat aliquid necessarium ad confessionis integritatem, tenetur Confessarius interrogare, alioquin grauiter peccat, si causa non benè cognita sententiam temerariam ferat & absoluat, quem alioqui absolueri non deberet. Vbi autem prudens Confessarius bona fide iudicat non esse opus interrogatione, nò peccat, si nihil interroget.

QVID INTERROGANDVM ANTE
CONFSSIONEM.

Primò, si ignoret, an pœnitens sit de suis subditis, aut parochianis.

Secundò, an sit paratus relinquere omnia peccata, & peccatorum occasiones; & an doleat de illis. Item, an sit excommunicatus.

Tertiò, an sit benè paratus ad confitendum; an conscientia diligenter discusserit. Si nò dimittendus erit, vt se melius discutiatur, constituto ei tempore, quo redeat. Si tamen mors vel phrenesis immineret; vel non sit verisimile, quod redibit semel dimissus; vel si dicat aliquo modo (licet obiter factis) se discussisse suam conscientiam, audiendus erit, monendusq; vt in posterum diligentius se præparet, & ea, quorum recordatur, sincere dicat cum vera humilitate & displicentia peccatorum.

Quartò petat, an fecerit penitentiam iniunctam & an integre confessus sit cum debita contritione in præteritis confessionibus. Nam si videtur iteranda, horretur eum, vt se præparet, & tempusumat ad omnia confitenda.

Quintò petat etiam (si nesciat) statum confitentis, conditionem, & officium eius, vt aptius cum eo procedere possit. Non enim eadem interroganda sunt ex laicis & clericis, mercatoribus & Doctoribus.

Sextò, petat etiam, à quo tempore non sit confessus.

DE INTERROGATIONIBVS IPSIVS
CONFESSIONIS.

Ante interrogationes ipsius confessionis, iubeat Cōfessarius poenitentem dicere peccata sua, eo modo quo potest, cumq; quam diu dixerit quod meminit, audiat patienter, attentē, & sine interruptione, nisi fortē videretur monendus obiter (si erraret in eo) ne personam aliquam confitendo nominet; vel non dicat superflua, & ad rem non pertinētia.

Deinde, proposita spe misericordiae hortetur eum, vt verē, integrē, ac liberē respondeat ad interrogata: quod cum pueris & mulieribus maximē est necessarium, ne quid propter verecundiam taceant, nec dicant amplius quam sciunt, sed certa pro certis, dubia pro dubijs, prout ipsi meminerint.

In interrogationibus est cauendum, ne ita apertē & explicitē interroget quæ communiter non sunt nota, vt doceat poenitentem quæ nescit. Idē à longe procedere oportet, vt qui de cogitationibus & verbis turpibus negat, non est quod de factis obscenis & inhonestis interrogetur.

Qui diligenter se examinasse videntur, non sunt multis interrogationibus molestandi.

Inrogando discurrat, per decem praecepta, & peccata capitalia, quæ in decem praeceptis non ita manifestē continentur, vt superbia, acedia gula, &c.

Et quia octauum, nonum & decimum praeceptum, ad quintum, sextum & septimum facile referri potest, breuitatis causa de septem tantum praeceptis sequētes versus, ex quibus confessarius instrui ad interrogandum possit, notentur.

CIRCA PRIMVM PRAECEPTVM.

Corde, vel ore negans, errore, aut schismate ductus.

Aneps, blasphemus, qui tentat, qui malē cultor.

Quemq; superstitione grauat, aut cum demone pacta.

Desperans, malē confidens, mundi q; timore

Recta silens, propriā ignorans praecepta salutis.

Terrenis hārens nimium, ac diuina per osus.

Circa singula præcepta ordo seruetur: vt primò de cogitationibus, secundò de verbis, tertio de operibus, quartò de omissionibus fiat interrogatio.

Circa primum ergo præceptum interrogandum est de fide Catholica, spe & charitate: de hæresi, & libris hæreticorum, an habeat, an legat. Item de desperatione, præsumptione, quando sine pœnitentia venia speratur, aut differtur in senectutem. De tentatione Dei, qua miracula non necessaria expetuntur. De blasphemia Dei ac Sanctorù, De murmuratione contra Deû vel Sanctos. De diuinis, sagis, maleficis, qui de rebus amissis, vel furto sublati consulunt vel consuluntur. Item, qui remedijs superstitionis febres, aliosq; morbos hominum & pecorum per incantationes curant, seu curare tentant. Huc etiam pertinent peccata eorum, qui nimis affecti sunt ad temporalia.

Et peccata per omissionem; quando timore oblocutorum & irridentium omittit quis debitum Dei cultum; vel non audet se ostendere Catholicum; abstinere à carnibus diebus statutis; vel quando ignorat, quæ sunt necessaria ad salutem, vt decem præcepta legis, quinque Ecclesiæ; Credo, Pater noster.

CIRCA SECYNDVM PRÆCEPTVM.

Qui violat promissa Deo? quiq; afferit audax

Iurando falsa, aut temerè, quiq; improba vouit

Iurauitq; alios nec ad id traxisse veretur.

Hic peccant, qui scienter affirmant falsum.

Item, qui promittendo iurant, nec intendunt seruare.

Item, qui iurant facere, quod ex se peccatum est; vel non facere, quod bonum est.

Item, qui temerè & irreuerenter in rebus leuibus per iocum, & sine causa iurant.

Item, qui vouent rem illicitam, vel licitam propter malum finem, qui votum violant. Et in summa, de votis & iuramentis atq; promissionibus hic sunt pœnitentes diligenter examinandi.

CIRCA

CIRCA TERTIVM PRAECEPTVM.

Quicum operor vetitum, iniustum, & ieiunia linquo.

Non perfoluo preces, vetitis me immisceo sacris.

Cum teneor non accedo, loca polluo sacra.

Sacratas violo res, personasq; prophanus.

Specialiter tum peccatur contra hoc praecipuum, quando violantur festa per opera externa seruilia, vel id fieri mandatur,

Item, qui consumunt dies festos in vanis; qui abutuntur sacramentis, vel rebus sacris.

PER OMISSIONEM.

Qui missam & conciones negligunt, vel irreuerenter audiunt.

Qui non seruant ieiunia praecipua, qui vtuntur cibis prohibitis.

Qui non dicunt horas, ad quas tenentur; vel vagantur mente, vel interim se alijs occupant.

CIRCA QVARTVM PRAECEPTVM.

Non veneror, non morigeror, non adiuuo patrem.

Coniunctosq; pius faueo, aut humanus egenos.

Cui teneor obedire, & quem obseruare recuso;

Proq; bonis saepe ingratus contraria reddo.

Hic peccant, qui cogitationibus, verbis aut factis parentes & quosuis alios superiores offendunt, non honorant, non subueniunt in necessitatibus, qui optant mortem eorum, vel indignantur sanguine iunctis.

Qui contra testamenta, contra Principes, contra publica statuta faciunt.

Ingrati contra benefactores, siue viuos siue mortuos. negligetes erga filios, domesticos, famulos, & in his maxime quae ad Dei cultum, ad Missam, ad conciones, ad salutem pertinent. Item, in humani aduersus pauperes.

**CIRCA QVINTVM PRAECEPTVM
ET OCTAVVM.**

Ex odio mortem, vel corporis infero damna.

Quaero inimicitias, pugnant, iniustaq; bella.

In iudeo, accuso falsé, malè detraho famæ
Vindictam iratus meditor, conuicia, rixas.
Ad peccata alium induco, me spontè periculis
Offero, me cædo impatiens, mortè muc peropto.
Huc pertinēt Procuratio sterilitatis, vel abortus; homici-
 dia, mutilationes, bella iniusta, punitiones & correctiones
 innocētum, vel grauius, vel leuius quàm delicta merentur;
 iræ, vindictæ, vltiones.
Omissione hic peccant, qui non iuuant alios quando
 possunt & tenentur.

CIRCA SEXTVM PRAECEPTVM ET NONVM.

Extra coniugium Veneri qui cedit iniquæ.
Alterius violare thorum qui mente paratus.
Qui loquitur lasciuia, animo qui turpia versat.
Per visus, nutus, tactus malè tendit adulter
Ad scelus, incestum admittit cum sanguine iuncta,
Cumq; viro intacta stuprum, Christoq; dicatam
Sacrilegus violat, scelera his adiunge nefanda.
Hic peccatur cogitatione & delectatione interiore, quã-
 do non repelluntur turpes cogitationes.
Diligenter sunt à cogitationibus prauis pœnitentes des-
 terrendi, ex quibus tanquam ex fonte verba & facta turpia
 oriuntur.
Ad verborum turpitudinem pertinent literæ, inter-
 nunciij, cantilenæ obscenæ.
Ad opera ad spectus inhonesti, nutus, munuscula, orna-
 tus corporis ad malū finem, oscula, tactus impudici; in qui-
 bus omnibus, extra matrimonium, est peccatum mortale.
Peccatum omissionis est, non armare sese contra tenta-
 tiones carnis, non vitare occasiones.

CIRCA SEPTIMVM PRAECEPTVM ET DECIMVM.

Rem cupio alterius, damnum fero, fraude, rapina
Vsurpo, aut teneo; non sum satiabilis, opto
Per fas atq; nefas ditari, vsura, maliq;
Contractus, & lucra placent inhonesti, propinqui
Mentior in damnum, malè ludo, sumq; profusus.

prohibetur

prohibetur avaritia, & inordinata cupiditas habendi, vel retinendi tam temporalia quam ecclesiastica bona.

primum, in cogitationibus & voluntate sola.

Deinde, in verbis pertinentibus ad damnum proximi.

Postremò in factis, ut sunt furta, simonia, fraudes in emendo, vendendo, rapinæ, adulterinæ monetæ, iniqua pondera, mensuræ iniquæ, damnum proximorum, retentio rerum inuentarum, lusus lucri causa tantum, fraus in lusu, infidelitas famulorum & operariorum, qui conducti non fideliter laborant: mendicatio eorum qui non egent. Item vsuræ

omissione peccant tenaces, & qui thesaurizant, quæ aliis communicare oportebat.

DE SUPERBIA.

Non accepta Deo refero bona, vel mea certè

Obmerita accepti reor; sæpè arrogo quæ in me.

Non sunt, aut certè videor præcellere cunctis.

Ambitione tumens, verum in pugnare paratus,

Atq; obstinatus proprium defendere sensum.

Nec solitus proprias vlla in re agnoscere culpas.

Iudico, contemno, derideo resq; hominesq;.

Scire volo, & facere aggredior superantia vires,

peccandi haud timeo, fretus virtute, pericla

DE GULA.

Sollicitus paro lautitias, & tempus edendi

Præuenio; vetitis, crebro, cupideq; nimisq;

Delector, ventri demum omnem defero cultum.

DE ACEDIA.

Non benè ago, sed & acta dolent, me aduersa repente.

Deiciunt, & dona Dei mihi tradita temno.

Virtutisq; labor grauis est, magis opera pigrum

Delectant: refugit mens ardua, sæpè vagatur.

Spiritale bonum tædet curare, remissus.

Ad bona quæ teneor, diuina exhorreo iussa.

De alijs peccatis capitalibus, vt Ira, Inuidia, Luxuria, Auaritia, dictum est in decem præceptis,

Ad hæc, quæ dicta sunt, possunt omnia peccata referri, vt non sit necesse de peccatis alienis, clamantibus in cœlum, de peccatis in Spiritum sanctum speciatim confiteri, aut interrogare; nec de operibus misericordie; neque de articulis fidei, & cæteris quæ recenferi ac adijci solent.

Tamen pro statu & conditione ipsius confitentis, prudens Confessarius accommodatè debet quædam interrogare: quia quædam sunt propria mercatorum, alia agricolarum, alia iudicum, aduocatorum, procuratorum, alia ecclesiasticorum, alia laicorum, alia cælibum, alia coniugatorum, alia puerorum, alia adultorum, & sic de similibus.

DE PECCATORVM CIRCVMSTANTIIS.

Confessari porro nec non pœnitentes ipsi diligenter examinare debent, quibus circumstantiis peccata ipsa obuoluta sint: plerumq; enim fit, vt eæ peccati speciem aut mutant, aut augeant, & notabiliter aggrauent.

Species autem peccati tunc mutatur, quando distincta prohibitionè prohibetur, & peccatû ipsum in aliud genus peccati mortalistrahitur. Itaq; nõ sufficit cõfiteri de peccati genere, sed etiam de peccatorû circumstantiis speciem peccati, vel augmentibus notabiliter, vel mutâtionibus confitendû est. Eæ demû peccatorû circumstantiæ hoc versu cõprehendûtur.

Quis, quid, vbi, per quæ, quoties, cur, quomodo, quando, Peccati dices, vt sit Confessio vera.

Quis Prima circumstantia respicit conditionem personæ peccantis, cuius videlicet status, dignitatis vel officij: pro qualitate enim personæ, peccati quoque qualitas metienda est: grauior est enim offensa pastoris peccantis in præsentia subditorum, quàm alterius communis personæ.

Quid.

Quid. Secunda circumstantia attendit conditionem ipsius peccati, nempe qualitatem & quantitatem facti: grauius enim peccat qui occidunt, quàm qui plagam inferunt; qui sacrilegium cõmittunt, quàm qui furtum simplex.

Locus, in quo peccatum fit, similiter considerandus est: grauius enim est peccatum in æde sacra perpetratum, quàm alibi; & falsum testimonium grauius est in iudicio, quàm extrã. rursum, scandalum publico loco datum grauius est, quàm priuato.

Per quæ. Omnia media & auxilia, quibus peccatum perpetratur, dicuntur instrumenta peccati, fitq; horum occasione peccatum vel minus, vel grauius.

Quoties. Numerus quoq; peccatorum diligenter discutendus est. Quamobrem non solum numerus peccatorum operis in memoriam reuocandus est, sed etiam cordis & cogitationis, quoad fieri potest. Si tamen fixus & certus numerus peccatorum non occurrat, cõiungere bona fide pœnitens debet, quoties, plus minusue in tali peccati specie vel genere peccauerit, debet etiam dicere, quanto tempore in tali vel tali peccato perseuerauerit, & an tali peccato, & tanto tempore sacramenta vel receperit, vel ministrãrit.

Cur. Quia ex fine, quem hominis voluntas intendit, humani actus suam speciem, hoc est, bonitatem vel malitiam accipiunt: hinc finis circumstantia in omnibus peccatis quàm maximè attendenda est; longè enim grauius peccat, qui animo deliberato peccatum facit, quàm qui casu, vel ex ignorantia, vel fragilitate.

Quomodo. Diligenter quoque modus peccati discutendus est, qualiter nempe peccatum cõmissum est: quanto namq; turpiori modo actus exterior committitur, tanto culpa grauior est: grauius enim est vi rapere, quàm clãm; inuitum & reluctantem violare, quàm volentem.

Quando.

Quando. Vltima circumstantia peccatum aggrauans, est tempus: multum enim interest, an hoc, vel illo tempore, an die Paschæ, aut aliâs solemni die, an vero feriali. In his tamen omnibus vt negligentia cauenda, ita immodica anxietas ac scrupulosa nimis vitanda est.

DE SATISFACTIONE

Post Confessionem & interrogationem, si ante aliquando confessi idem peccatû, non restituerint, cum tamen possent, tutius est omninò non absoluerè, sed dimittere eos ad restituendum & satisfaciendum, atque deinde facta restitutione eos absoluerè,

Postea iniungatur ante Absolutionem, sacramentalis satisfactio, vel pœnitentia.

Sunt autem tria satisfactoria opera; **Ieiunium**, **Oratio** & **Elcemosyna**.

1. Ex quibus pœnitentia iniungenda est, pro qualitate & grauitate peccati: præstat tamen errare, m. nõrem æquo, quàm maiorem imponendo.

2. Sacerdos in imponenda pœnitentia potissimum spectet, vt vitia extirpentur, & occasiones peccatorû vitentur.

3. Nec solum criminis in imponenda pœnitentia est habenda ratio, sed magis personæ. Non enim debet imponi pœnitentia in præ iudiciû tertij. Quare non debet imponi seruo peregrinatio, aut magnum ieiunium, quo opus Domini sui impediretur. Nec pro occulto peccato, manifesta pœnitentia, ex qua in suspicionem illius peccati veniri possit.

4. Quædam etiam relinquuntur arbitrio & discretioni confitentis. Qui dolorem sufficientem & propositum efficacis abstinendi à peccatis suis ostendunt, spe veniæ proposita, & si opus fuerit, consolatione adhibita, consiliis, & remediis opportunis in futurum, iuuentur.

Curet Cõfessarius pœnitentem ad emendationem vitæ armare contra defectus suos, & prauas inclinationes. Ad quod plurimum prodest renouare sæpe voluntatem non offendendi Deum in futurum.

Occurrere prauis cogitationibus, vnde reliqua mala oriuntur.

Reuocare ad memoriam beneficia Dei, & pœnas, quas peccator meretur.

Iuuat etiam plurimum, post admissum peccatum statim dolere, pœnitere, & serio conteri, & pœnitentiam voluntariam sibi ipsi iniungere.

Iuuat bona societas, elemosyna, passiois Christi meditatio, frequens confessio & communio; quæ omnia ipsi pœnitenti vsum & praxim familiarem vt adhibeat, studebit Confessarius persuadere.

Videat etiam, prudens confessarius, ad quod peccatum pœnitens sit magis procliuus, & contra illud oportunitate remedium adhibere nitatur, exhortando vt contra illud præcipue armis efficacibus pugnet, sæpe renouando propositum non peccandi, & sibi aliquam pœnitentiam, quam natura exhorreat imponendo, quoties in illud reciderit.

DE ABSOLVTIONE.

Iniuncta pœnitentia, & dictis quæ dicenda iudicauerit sacerdos, dicat hanc orationem:

Misereatur tui omnipotens & misericors Deus, &c.

Non est addenda vlla conditio de futuro in absolutione; qualis esset, Si restitueris; vel, Si pœnitentiam egeris, **Ego te absoluo.**

QVANDO ABSOLVTIO A CONFESSARIO NEGANDA SIT; AUT SI DETUR, ERIT IRRITA, ET SINE FRVCTU, & proinde iteranda Confessio.

1. Et primò ex parte Confitentis: Si deest contritio & dolor cum proposito abstinendi; cuiusmodi sunt vsura-

rij, concubinarij, scienter tenētes rem alienam, nec volentes restituere cum possint; habentes plura Beneficia incompatibilia; non residentes sine legitima causa & facultate superiorum in Beneficijs curatis, & alijs requirentibus residentiam personalem, habentes libros hæreticos & eos legentes, & generaliter quicumq; habent propositum ac voluntatem peccandi mortaliter, vel in eo voluntariè remanendi.

2. Si Confessio non est integra; vt si ex intentione, siue à voluntate, & sciente aliquod peccatum mortale omissum & tacitum est in confessione.

3. Item, si negligenter ad eò discutatur conscientia, vt parui pendatur, an aliquid necessarium in confessione omittatur.

4. Si pœnitens sit excommunicatus, maximè si id non ignoret.

5. Ex parte verò Confessarij irrita est absolutio, & confessio iteranda, propter ignorantiam Confessarij & scientiæ defectum; si ad eò est ignarus Confessarius, vt vel non intellexerit sermonem confitentis, vel nesciat qua forma, & quibus verbis ad absoluendum vti debeat.

6. Cum constat Confessarium mentis compotem non fuisse; vt verbi gratia, propter ebrietatem, aut durante confessione dormiuisse, vel non voluisse absoluere, sed finxisse solum.

7. Si constet Confessarium non habuisse potestatem absoluendi, hoc est, non fuisse sacerdotem; vel non habuisse potestatem iurisdictionis ordinariam vel delegatam: vel non habuisse vsum potestatis propter excommunicationem, aut suspensionem. Nam nominatim excommunicati maiori excommunicatione, aut suspensi prohibentur ab vfu potestatis, nec absoluere possunt.